

УДК 330.322

Л.П.РУДЬ, канд. екон. наук

Академія внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, м.Харків

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Проаналізовано фактори впливу на обсяг інвестицій та активність інвестиційної діяльності в економіці України. Значну увагу приділено аналізу структури інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування та грошово-кредитним методам регулювання інвестиційної діяльності.

Проанализированы факторы, влияющие на величину инвестиций и активность инвестиционной деятельности в экономике Украины. Значительное внимание уделено анализу структуры инвестиций в основной капитал по источникам финансирования и денежно-кредитным методам регулирования инвестиционной деятельности.

Factors that have an influence on amount of investments and activity of investment work in the economy of Ukraine have been analyzed. Special attention has been paid to the analysis of the structure of investments to fixed capital by sources of finance and money-and-credit methods of investment activities regulation.

Ключові слова: інвестиції, заощадження, інвестиційна активність, інвестиційні ресурси.

Зростання валового внутрішнього продукту неможливе без активізації інвестиційної діяльності та приросту інвестиційних ресурсів. Інвестиції є найважливішим фактором економічного зростання. Це обумовлено тим, що інвестиційні ресурси дають можливість впроваджувати передові технології, новітню техніку, інноваційні форми організації праці та управління виробництвом. Нововведення, нові технології та організаційні рішення дають змогу суб'єктам господарювання вийти з кризових ситуацій, забезпечити високу конкурентоспроможність продукції і підприємства.

Інвестиційна діяльність є одним з найбільш важливих аспектів функціонування будь-якої комерційної структури. Інвестиції торкаються глибинних основ господарської діяльності, визначаючи процес економічного зростання в цілому. Причинами, що зумовлюють необхідність інвестицій, є відновлення наявної матеріально-технічної бази, нарощування обсягів виробництва, освоєння нових видів діяльності.

Дослідженню особливостей інвестиційної діяльності в економіці України присвячені численні публікації [1-4]. Чимало уваги в даних наукових статтях приділяється розгляду інвестиційних процесів на регіональному рівні [1,2]. В своїх працях автори також досліджують окремі фактори, що впливають на активність інвестиційної діяльності. Зокрема, Г. Третьякова та Я. Петренко детально аналізують таке важливе джерело інвестиційних ресурсів, як заощадження [3,4]. Разом з тим, виникає необхідність проведення комплексного аналізу впливу основних факторів,

що в сучасних умовах впливають на обсяги та активність інвестиційної діяльності в економіці України.

Метою даної статті є аналіз динаміки інвестиційних процесів в Україні та дослідження факторів, які впливають на обсяги інвестицій та активність інвестиційної діяльності на макроекономічному рівні.

Механізм взаємодії економічного зростання та інвестицій, сформульований П. Самуельсоном у вигляді «принципу акселератора» полягає в тому, що зростання валового внутрішнього продукту сприяє зростанню реальних інвестицій, в свою чергу, зростання реальних інвестицій викликає відповідне збільшення валового внутрішнього продукту.

Проведений нами аналіз даних показників вітчизняної економіки за період 1996-2011 років повністю підтверджує дієвість «принципу акселератора». Так, коефіцієнт кореляції темпів зростання валового внутрішнього продукту та інвестицій в основний капітал за даний період був близьким до максимального значення і склав 0,9. Загалом один відсоток приросту валового внутрішнього продукту вимагав 2,7 % приросту інвестицій в основний капітал.

Позитивною рисою вітчизняної економіки за досліджуваний період є досягнуті річні темпи зростання валового внутрішнього продукту та реальних інвестицій (таблиця). Окрім того, має місце тренд зростання даних показників за досліджуваний період. Питома вага інвестицій у валовому внутрішньому продукті за досліджуваний період теж зростала, що, безперечно, є позитивним моментом.

Динаміка інвестицій в основний капітал та валового внутрішнього продукту України [5]

Роки	ВВП, млн. грн.	Інвестицій в основний капітал, млн. грн.	Частка інвестицій у ВВП, %	Темп приросту ВВП, %	Темп приросту інвестицій, %
1996	81519	12557	15,40	—	—
1997	93365	12401	13,28	14,53	-1,24
1998	102593	13958	13,61	9,88	12,56
1999	130442	17552	13,46	27,15	25,75
2000	170070	23629	13,89	30,38	34,62
2001	204190	32573	15,95	20,06	37,85
2002	225810	37178	16,46	10,59	14,14
2003	267344	51011	19,08	18,39	37,21
2004	345113	75714	21,94	29,09	48,43
2005	441452	93096	21,09	27,92	22,96
2006	537667	125254	23,30	21,80	34,54
2007	720731	188486	26,15	34,05	50,48
2008	948056	233081	24,6	31,5	23,7
2009	913345	151777	16,6	-3,7	-34,9
2010	1082569	150667	13,9	18,5	-0,7
2011	1316600	209130	15,9	21,6	38,8

Однак, в умовах фінансової кризи перед економікою України, як і перед усіма іншими країнами особливо гостро постає питання про пошук додаткових можливостей залучення реальних інвестицій з метою економічного зростання. Саме тому необхідно виявити фактори, що впливають на обсяг інвестицій.

Основним джерелом фінансування капітальних вкладень в 2011 році були власні кошти підприємств (рис. 1). Однак, обсяги прибутків, які отримують деякі підприємства, не дозволяють їм в повній мірі задовольняти власні потреби в інвестиційних ресурсах. Перш за все це стосується таких видів економічної діяльності, як сільське господарство, добувна промисловість та транспорт. Виробничі основні засоби в цих галузях не відповідають вимогам структурної перебудови економіки за своїм складом, якісним і віковим станом. Зокрема, ступінь зносу основних засобів у сільському господарстві становить понад 48,2 %, в добувній промисловості – 49,9 %, в транспорті – 60,4 %. Дані види діяльності гостро потребують залучення кредитних ресурсів, однак частка довгострокових кредитів, залучених ними, в загальному обсязі довгострокового кредитування залишається на низькому рівні.

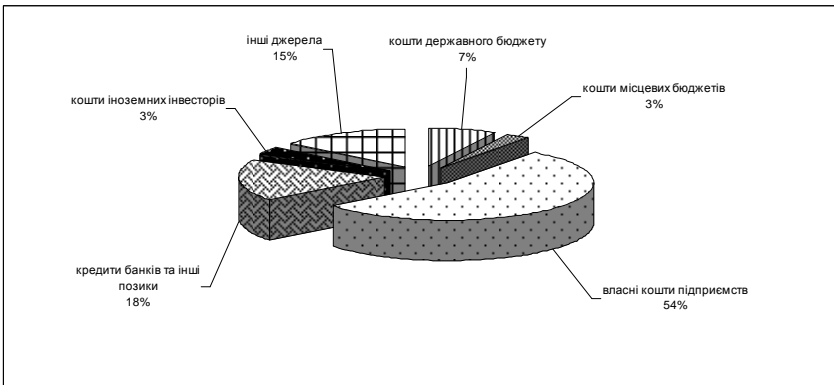

Рис. 1 – Структура інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування в 2011 році [5]

Забезпечити потребу реального сектору економіки необхідними кредитними ресурсами комерційним банкам вдається за рахунок зростання депозитів населення, які в попередні роки разом з позиками на зовнішніх ринках були основним джерелом поповнення банківських пасивів.

Між обсягом заощаджень населення, розміщених на рахунках в банку, та інвестиційною діяльністю існує тісний зв'язок (коефіцієнт коре-

ляції складає 0,99). Зростання коштів населення на депозитних рахунках викликає аналогічні зміни в обсягах інвестицій (рис. 2).

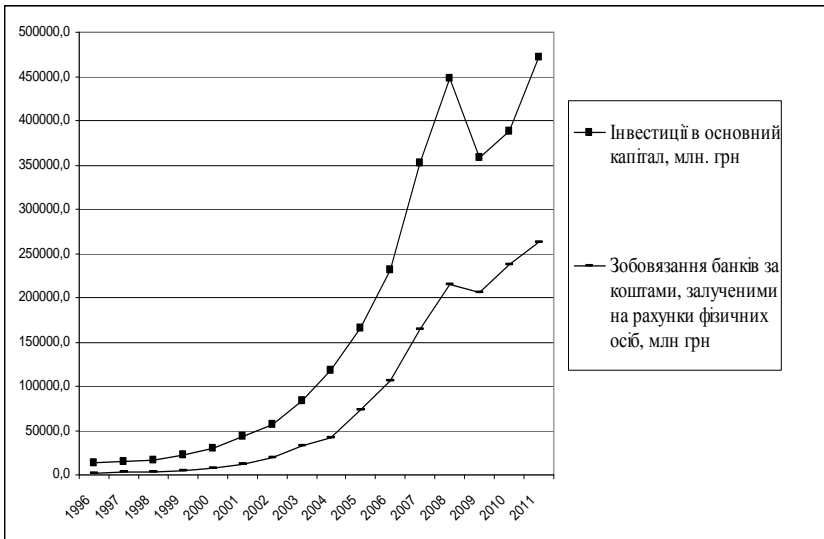

Рис. 2 – Динаміка обсягів інвестицій в основний капітал та коштів населення на депозитних банківських рахунках

При дослідженні процесу формування заощаджень можна виділити таких основних суб'єктів цього процесу: населення, фінансово-кредитна система, підприємства та держава. Населення є головним суб'єктом ощадного процесу, оскільки воно розпоряджається грошовими ресурсами, що є джерелом заощаджень і формує ті потреби, розвиток яких приводить до виникнення заощаджень. У тій мірі, у якій люди заощаджують, тобто утримуються від поточного споживання, суспільство може вкладати свої ресурси на нове капіталоутворення.

Зі зростанням доходів збільшується їх частка, що спрямовується на заощадження, які є джерелом інвестиційних ресурсів. Це саме характеризує і залежність між обсягом прибутку підприємств та інвестиційною активністю.

Рівень заощаджень залежить від багатьох факторів, зокрема і від інфляції також. В умовах високої інфляції українці надають перевагу витратам, а не заощадженням. Темп інфляції безпосередньо впливає на інвестиційну діяльність. Чим він вищий, тим більше буде знецінюватися майбутній прибуток від інвестицій, і, відповідно, буде менше стимулів для нарощення обсягів інвестицій (виняток становлять ринок нерухомо-

сті, валютний ринок).

На обсяги інвестицій в основний капітал окрім вищенаведених факторів впливають методи грошово-кредитної політики держави, зокрема розмір облікової ставки НБУ (коефіцієнт кореляції складає 0,62).

Також на інвестиційну активність впливає встановлення нормативів обов'язкових резервів, які зобов'язані створювати банки для покриття ризиків. Потрібно сказати, що чим вищі такі нормативи, тим більше банки мають непрацюючих, так званих «зв'язаних» ресурсів. Відповідно банки мають менше можливостей для кредитування, що негативно позначається на інвестиційній активності.

Отже, аналіз динаміки інвестиційних процесів в Україні засвідчив зростання реальних інвестицій за період 1996-2011 років. Основним джерелом фінансування капітальних вкладень в 2011 році були власні кошти підприємств (їх частка в загальному обсязі капітальних вкладень складала 54 %). Враховуючи те, що фінансові результати багатьох підприємств не дозволяють їм в повній мірі задовольняти власні потреби в інвестиційних ресурсах, важливим джерелом інвестицій є кредити банків. В свою чергу, забезпечити кредитну потребу банкам вдається за рахунок зростання депозитів населення. Як засвідчили проведені дослідження саме заощадження населення є головним фактором зростання обсягу інвестицій в економіці. Іншими факторами, що також впливають на обсяги інвестицій та активність інвестиційної діяльності є методи грошово-кредитної політики держави (розмір ставки рефінансування, нормативи обов'язкового резервування коштів банками). Детальне вивчення методів державного регулювання інвестиційної діяльності, зокрема і грошово-кредитних, матиме важливе значення при проведенні подальших досліджень.

1.Халилов А.Э. Инвестиционно-инновационный механизм управления, как фактор обеспечения устойчивого развития региона / А.Э. Халилов // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – № 8. – С. 23-28.

2.Шаповалова О.М. Оцінка інвестиційної політики регіонів України / О.М. Шаповалова // Економіка та право. – 2012. – № 1. – С. 83-86.

3.Петренко Я. Неорганізовані нагромаджені заощадження в механізмі трансформації заощаджень в інвестиції / Я. Петренко // Економіка України. – 2010. – № 1. – С. 54-59.

4.Третьякова Г. Заощадження через ubezpieczenia життя як джерело інвестиційних ресурсів та антиінфляційний інструмент / Г. Третьякова // Фінансовий ринок України. – 2008. – № 6. – С. 18-20.

5.Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

Отримано 18.09.2012